

Po@dium

nieuwe digitale berichten van Bennie Huisman

hoe kom ik de winter door?

Ik ben persoonlijk niet een grote liefhebber van de winter. Mijn grootste bezwaar van nu, levend in of nabij mijn levenswinter, is de kou. Ik herinner me niet dat ik daar als kind veel last van had. Ook als volwassene had ik lang niet dat gevoel van nu: dat ik een lange, donkere en koude periode inga, waar ik doorheen moet.

Ik probeer zoveel mogelijk actief te blijven. Er op uit: lopen, fietsen, wanneer dat maar mogelijk is. Ik kan mij er op kleden, maar als er een strakke, scherpe wind staat moet het vaak op karakter. Toch kan ik genieten van mooie sneeuw en heldere luchten. Of van ijspret op bevroren vaarten, zoals in februari dit jaar. Maar persoonlijk gaat mijn voorkeur uit naar ijs van La Venetia.

Zo 'n week strenge vorst is nu meer uitzondering dan regel. IJsbanen in de dorpen krijgen iedere winter hoopvol een laagje water, maar er denderen niet vaak meer avond aan avond populaire hits uit de speakers. Om over een Elfstedentocht maar niet te praten.

Want we zitten in de problemen. Niet alleen als Friezen, Nederlanders en Europeanen, maar mondiaal. In de tijd van één generatie zijn we van onschuld, argeloosheid en onnozelheid naar *Alarmfase I* gegaan. Zijn we ons er bewust van geworden hoe bedreigend onze manier van leven is, vooral voor andere levens. Nu zijn wij rijk. Met al onze technische en organisatorische mogelijkheden kunnen we wel een soort 'ark' bouwen om te overleven als de zondvloed komt. Maar miljoenen mensen elders zijn overgeleverd. Nu al. En de generatie die dat voor elkaar heeft gekregen, dat is mijn generatie.

Hoe is dat zo gekomen? En hoe heb ik dat beleefd?

De eerste winter, dat ik zelf verantwoordelijk was om 'de winter door te komen', was die van '66-'67. In de zomer van '66 had ik met mijn vriendin zonder nadenken een begin gemaakt met de volgende generatie. We trouwden en vonden woonruimte in Ritsumazijl. Daar lag onder de rook van Leeuwarden in de oude vaarweg naar Harlingen een rijtje woonarken.

Die van ons was de kleinste. Opgebouwd op een ijzen praam van ruim 2 meter breed en niet veel meer dan 10 meter lang. Een *tiny house* avant la lettre. De enige verwarmde ruimte was de kamer, waar een oliëkachel stond. De olie daarvoor kwam uit een tank voorop, die regelmatig bijgevuld werd. 's Nachts werd de kachel uitgezet, 's ochtends weer aangestoken.

Dat kwam precies: wanneer de kachel plofte zat alles onder het roet.

Ik vond werk bij Rijkswaterstaat, op de tekenkamer. In de winter fietste ik 's ochtends vroeg in het donker over een slecht begaanbaar pad naast de vaart naar het kantoor in Leeuwarden. De vier winters die ik er beleefde waren in vergelijking met nu tamelijk streng. Dus was ik dan soms al een tijd bezig geweest met onze 'nutsvoorzieningen'. Het kraanwater kwam via een slang uit een put op de wal. 's Winters werden slang en put zo goed mogelijk geïsoleerd. En bij strenge vorst lieten we de kraan een beetje lopen. Toch moest ik vaak met een ketel heet water proberen de boel weer stromend te krijgen.

Zulke verantwoordelijkheden kende ik daarvoor niet. De taak om goed 'de winter door te komen' was tot pakweg de jaren '50 anders dan nu. De kostwinners in de huizen waar ik opgroeide, mijn grootvader, mijn vader, hadden als eerste opdracht: voor genoeg hout of kolen zorgen. Slaapkamers hadden geen verwarming. In mijn geboortehuis, dat van mijn grootouders, stond in de achterkamer en in de winkel voor een kachel. Boven sliep ieder onder het houten dakbeschoot. 's Winters met bloemen op de ramen en ijs op de dekens. Beneden was het wel afgetimmerd, vooral met hard- en zachtboard. Deels was dat om het vuil wat van de muren en uit het plafond kwam tegen te houden. Zo was het beter schoon te houden.

Dat betimmeren werd naar boven uitgebreid toen het gas kwam. Mijn grootouders maakten de ruimten boven 'functioneel'. Eerst kwamen er leskamers voor de Heerenveense Muziekschool van mijn vader. Daarna werden er kamers verhuurd. Daarin kwamen gaskachels. Van isolatie in de moderne betekenis was geen sprake. Ook niet in de andere huizen waar ik opgroeide. In '49 verhuisden we naar een nieuw, net gebouwd huis. De innovaties waren vooral gericht op comfort. Er zat b.v. een douche in. Maar alle glas was enkel. Anders dan in landen als Duitsland en Oostenrijk, waar door het landklimaat de winters langer en strenger waren. Daar was al lang een traditie van dubbele ramen, als voorloper van thermopane.

Ook onze woonark had binnenbetimmering. En enkel glas. Na twee jaar kwam er een grotere woonark, die ook een houtkachel in de keuken had, maar die verder qua opbouw niet veel anders was. Mijn inkomen steeg, er kwam een brommer, een televisie, een auto. Maar ook de verwarring van een scheiding, een nieuwe liefde, nieuwe familie, nieuwe huizen en groeiende welvaart. En meer bewustheid van de wereld om mij heen. Dat alles tegen het decor van de Koude Oorlog, die ver van ons bed dood en verderf meebracht, met Vietnam als dieptepunt. In dezelfde tijd kwam het rapport van Rome uit, een waarschuwing voor wat er zou gebeuren 'als we zo doorgingen'. Maar we gingen niet alleen zo door, we deden er nog heel veel schepjes bovenop.

In de jaren '80 werd ik weer medeverantwoordelijk voor een eigen huis: het huis waarin ik geboren was. Dat was er sinds die heugelijke dag bouwkundig en qua 'klimaat-label' niet op vooruit gegaan. Het moest gerenoveerd. Dat gebeurde voor het eerst met thermopane en isolatie. De gaskachels bleven nog even en de transitie naar cv ging via een tussenstap met een 'moederhaard'. Sindsdien zijn er meerdere renovaties geweest. Ik kan veel zelf en wil nog steeds verdere stappen zetten. Voor een deel omdat de prijs van energie steeds hoger wordt. Het is een mix van eigen belang en meer algemeen belang. Dat 'gemeenschappelijk' belang - nationaal, mondiaal - zou eigenlijk het eerste moeten zijn dat ons aan het werk zet. Om ons anders te gedragen, om andere keuzes te maken. Maar het is vaak de energierekening - en de subsidie - die ons het laatste zetje geeft. En dan vertegenwoordigt die rekening maar een deel van de werkelijke kosten. De rest komt elders terecht: Groningen (gas), Nigeria (Shell) en op al die andere plekken, waar grondstoffen worden geëxploiteerd om onze manier van leven voor een zacht prijsje te faciliteren.

Met de alternatieven, waar we de ondergang mee hopen te voorkomen gaat het eigenlijk net zo. De edelmetalen, die nodig zijn voor de accu's, waarmee we dezelfde autokilometers meer verantwoord wille rijden, die worden nog steeds geroofd op plekken ver van ons bed. De mensen die er bovenop wonen mogen ze er voor een hongerloon uit halen en er ziek van worden. De werkelijke waarde - geld, macht - wordt geïncasseerd door CEO's en beleggers, die een scherpe neus hebben voor onze behoeftes als consument.

Want dat is wat we na de oorlog zijn geworden: consumenten. Er is zelfs een hele industrie gegroeid rondom onze 'consumentenbelangen', Er is de Consumentenbond, die voorsorteert op onze behoefte door alles wat we willen te testen. Zo kunnen we het beste kiezen tegen de 'beste' prijs. En een pad vinden in de wildgroei van reclames, die iedere dag in alle vormen van media zonder vragen over ons wordt uitgestort.

Tegelijkertijd zetten deze adviseurs niet veel vraagtekens bij onze behoefte aan altijd maar weer nieuwe producten. Of wijzen ze ons op het prijskaartje dat er aan hangt. Niet het prijskaartje in de reclames, maar het echte. Waarin alles wordt meegenomen: waar het wordt gemaakt, waar de grondstoffen vandaan komen, de vervuiling die wordt achtergelaten, kortom: het hele humanitaire en ecologische prijskaartje dat er aan hangt. En dat meestal niet bij ons in rekening wordt gebracht.

De Consumentenbond bestaat bij de gratie van ons 'consumentisme'. Voor de ethische kant zijn er weer ander organisaties, stichtingen en idealistische voorlichters. Maar het blijft altijd een vraag aan onszelf: hoe kunnen we 'verantwoord' consument zijn. Want die identiteit zijn we niet zomaar kwijt. En het is gecompliceerd. Want miljoenen, zo niet miljarden mensen verderop hebben een bestaan door wat wij hier consumeren. Naar onze maatstaven een rotbestaan, maar een bestaan. En wij hebben maar beperkt invloed op wat 'daar' allemaal gebeurt.

Maar het kan wel. Het is niet vanzelfsprekend, maar het kan wel. En het *worldwide* internet, dat onze consumentenverslaving graag faciliteert, kan ons ook helpen om te kiezen op basis van goede informatie. Dat is de ironie.

het blijft winter in de wereld

Zeven jaar geleden, oktober 2014, schreef ik mijn eerste Po@dium. Elke maand verscheen er een 'magazine' van meer dan 20 bladzijden. De decemberaflevering begon met een artikel met als titel:

Winterwrâld.

Daarin werd verwezen naar het jaar 1989, toen 25 jaar geleden. De Berlijnse Muur 'viel', niet lang daarna viel de Sovjet-Unie uit elkaar en Zuid-Afrika beleefde een omwenteling. Het leek wel voorjaar. In de decennia daarna beleefden we de digitale revolutie die de wereld én onze levens ingrijpend veranderde. Maar vredig waren ze niet. De Balkan, het Midden-Oosten, Irak, Afghanistan, Rusland en de Krim. En de rest.

In dezelfde aflevering een uitgebreid artikel over slaapliedjes. Die ook een uitdrukking kunnen zijn van de zorgen van de zanger. Zoals in het van oorsprong Jiddische lied hiernaast. Nog altijd actueel, nu de kloof tussen arm en rijk, tussen *haves & have-nots* bijna overal weer groter is dan ooit. We gaan nu de derde 'corona-winter' in en 'wie heeft zal gegeven worden, wie niet heeft...' - zie verder de Bijbel. Al heeft Jezus het vast anders bedoeld.

Het derde artikel ging over het 'venster op de wereld', dat zich via mijn laptop plotseling opende door een mail van Amnesty International. Een uitnodiging voor een 'schrijfavond'.

Sjlof, majn kind, sjlof kesejder

Sleep myn berntsje, sleep mar sêftkes,
sjonge wol ik dy in liet

Asto myn berntsje, aanst âlder bist,
wist ek fan it ûnderskied.

Asto myn berntsje, aanst âlder bist,
wurdst oan alle minsken lyk.
En dan silst wol gau te witten komme,
wat is earm en wat is ryk.

It grut paleis, de djoerste huzen,
alles bouwt de earme man
Mar wist wol wa't dêr dan yn wenje mei?
Net de wrotter mar de rike man

De earme, hy sliept yn in kelder.
Wiet en kâld, in hoale lyk
Syn wurge fuotten, skeinde hannen,
steane stram fan 'e rimmetyk.

In dat artikel stond een verslag van zo 'n schrijf-avond. Een van de brieven, in het Engels en standaard geformuleerd, was gericht aan de destijdse koning van Saudi-Arabië. Over dat land schreef ik toen:

Mijn eerste brief is gericht aan de koning van Saudi-Arabië: *Abdullah bin Abdul Aziz Al Saud*. Hij is al oud en zijn dynastie regeert het land al sinds de stichting. Met harde hand. De olie-inkomsten hebben het koningshuis steenrijk gemaakt en het land gemoderniseerd. Maar het is een dictatuur: vrouwen en andere religies worden onderdrukt, afwijkende meningen en andere seksuele geaardheid rechteloos afgestraft.

Het is de geboortegrond van de Islam, maar 80% van de culturele schatten daarvan zijn vernietigd, omdat die niet de 'zuivere opvatting' vertegenwoordigen. Het was lang - en is nog steeds - een geopolitiek vriendje van Amerika, hoewel het veel antiwesterse terreurgroepen financiert.

Salman bin Abdoel Aziz al-Saoed
koning van Saudi -Arabië

Raif Badawi
in 2014

is er nu
slechter
aan toe

Dat is nu 7 jaar geleden en in die tijd is er niet veel veranderd: de oude wrakke koning is opgevolgd door een zoon, één van de 'tientallen' (daarvoor had de stier natuurlijk een grote kudde koeien nodig). De nieuwe koning is ook al oud. Van hem werd in eerste instantie verwacht dat hij alle repressieve touwtjes wat lossler zou maken. En inderdaad: vrouwen mogen nu ook autorijden. Wat onderdrukking betreft deed hij er een schepje bovenop. De Amnesty-brief ging toen over Raif Badawi, een schrijver die online kritiek had geleverd en veroordeeld was tot tien jaar opsluiting. En 1000 zweepslagen in het openbaar, Daarvan heeft hij er toen 50 gekregen. De rest werd hem niet kwijtgescholden, maar werden onder 'internationale druk' uitgesteld. Hij zit nog altijd vast. Maar is, zover bekend, nog in leven. Een andere reden voor zijn veroordeling was: het beledigen van de Islam. Die touwtjes zijn namelijk ook aangetrokken. Na de Amerikaanse inval in Irak werd Saudi-Arabië door de radicale Islam bekritiseerd om z'n band met Amerika. Om het gemor in eigen land voor te zijn gaf het koningshuis de strenge religieuze leiders meer invloed.

Een andere criticus, Jamal Kashoggi, die voor de Washington Post schreef, is vermoord. Waarschijnlijk in opdracht van de nieuwe koning. Daarnaast vecht het land ook een z.g. proxy-oorlog uit in buurland Jemen. Met Iran, een andere religieuze scherpslijper. Met een concurrerende Islam-variant. Waarbij de religie bij de autocratische leiders minder een innerlijke overtuiging is dan een soort *hijaab*, waarachter hun hebzucht en machtshonger schuilgaat.

Je zou kunnen denken dat zulke landen tot de *outcast* van de 'beschaafde' wereld worden beschouwd. Met Iran is dat tot op zekere hoogte zo. Maar de veel rijkere heersers op het Arabisch schiereiland weten hoe de westerse hazen lopen. Alles is hier te koop. Voetbalclubs, dure huizen in de hoofdsteden, goodwill en positieve aandacht via sportevenementen.

Onlangs is de Formule 1 er verreden. De kranten stonden er vol mee, want ja: 'onze Max.' En Max zelf? '*...he cried all the way to the bank.*' (op de Maagdeneilanden) In 2022 zal er in Qatar worden gevoetbald. De even vrome als rijke inwoners ervan hebben de handen uit de smetteloos witte mouwen gestoken om dat mogelijk te maken. En wat goedkope handen voor het smerige werk ingehuurd uit het onuitputtelijke arsenaal armoe-zaaiers in de landen rondom.

Dit is de Champions League van corruptie en 'bloedgeld'. Blijft over de vraag wat wij doen als 'onze jongens' daar straks voetballen. Zelf geloven ze dat het kan helpen om het land vrijer te maken en het lot van de arme sloebbers die er werken te verbeteren. Die argumenten zijn even oud als het eerste problematische mondiale sportevenement: de Olympische Spelen van 1936 in Berlijn. Het is een vraag aan het eigen geweten. Die de bestuurders niet voor ons zullen oplossen.

winterklaar

Voor het eerst in weet-ik-hoeveel jaar hoef ik geen boot meer 'winterklaar' te maken. De laatste die mij in gijzeling hield heb ik een jaar geleden verkocht. Het winterklaar-maken zelf was overigens niet het meeste werk: de kwetsbare onderdelen er af- en er uit halen, een groot kleed erover en 'tot maart of april...'

Daar hing dan wel een prijskaartje aan. Zonder wal aan het water had ik een plek in een haven nodig. Daar werd er op gelet en kon ik de zorgen over het bootje een tijd van mij af zetten. Tot 'maart of april...'. Dan begon het onderhoud met z'n afwegingen: opnieuw schilderen of alleen wat bijwerken, even uit het water en de aangroei afsputten? Of volgend jaar maar. Alles kost tijd en geld en dat is geen probleem als het bootje intensief wordt gebruikt. Maar dat gebeurde niet of te weinig.

Het is een *oldtimer*, met een geschiedenis. Gebouwd in 1934 en in onze familie gekomen in 1983. Na de eeuwwisseling bleef ik als enig verantwoordelijke over en de drijfveer daarvoor was niet eens om er zoveel mogelijk mee te zeilen, maar om er verbeelding omheen te spinnen. Het werd een bron van verhalen. En inspireerde tot het schrijven van een lied.

Nu ben ik langzamerhand zelf een *oldtimer*. Fysiek gezien valt het mee. Historische auto's en boten hebben vaak kostbaar en intensief winters onderhoud nodig om in de zomer weer de *catwalks* op te kunnen, maar aan mij zijn ingrijpende restauraties en reparaties nog voorbijgegaan. Ik had een liesbreuk en kreeg die voor de instorting van de reguliere zorg nog net verholpen. Maar ingrijpend was dat niet. Mijn lijf moppert wel eens bij alles wat ik nog onderneem. En er is onomkeerbaar functieverlies - horen en zien vergaat mij langzaam - dat alleen nog afgeremd of met protheses ondersteund kan worden. Voor de rest 'koe it minder...'

Niettemin houdt het een keer op. Het lichaam zal zich tot het laatst toe vernieuwen, tot vitale onderdelen er mee ophouden. Dat kan morgen gebeuren. Of over vijf, tien, vijftien, twintig, misschien wel vijfentwintig jaar. Maar het houdt een keer op. Wat blijft er dan over, naast mijn 'stoffelijk overschot'?

Wat wordt mijn 'nalatenschap'? Ik zal herinnerd worden door mijn liefdes en door de kinderen die mij overleven. Daar maak ik mij geen zorgen over. Ik zal worden gemist, het onderwerp worden van rouw en verdriet. En op termijn van gemengde en veranderende gevoelens. Zoals ik zelf altijd weer anders kijk naar, en wisselende gevoelens heb over wie mij 'ontviel' of wie ik heb verlaten. De geschiedenissen met grootouders, met ouders, met bestaande en met gebroken relaties, het blijft een doorgaande zoektocht. Naar zin en betekenis, naar antwoorden op vragen, die altijd weer opkomen. Zolang er leven is.

Maar er is ook nog een andere nalatenschap. Ik heb vijftig jaar lang verhalen en liedjes geschreven. En doe dat nog altijd. Maar de vraag blijft: wat blijft er van over na de laatste punt, na het laatste optreden. Die vraag is nu al actueel. Het geschreven en gelezen Fries verdwijnt. De verontwaardiging daarover zal nog lang in het Fries worden gepubliceerd. Maar het blijft een strijd van de Salomonseilanden tegen het rijzend water. Een traag wegzinken, door de mondialisering en de industrialisering van de cultuur en de dominantie van het Engels.

Na ons de zondvloed.

Te zwerven op het water
en dromen van de zee.
Met de wind in m'n haren,
naar de verre verten varen,
Tot ik de tijd vergeet.
Te zwerven op het water.

waterland

klik op de titel
en beluister het liedje

aan de kade slaapt mijn bootje
roerloos in z'n winterrust
het wacht er geduldig
tot het wakker wordt gekust
komt dan eindelijk de lente
met een zoele zuidenwind
gaan we zonder jas naar buiten
uitgelaten als een kind
ik haal alles van de zolder
maak een hut in de kajuit
licht als van jonge liefde
zeilen we de haven uit

het is maar een simpel bootje
nog ouder dan ik ben
het heeft liefde en verwarring
trouw en ontrouw ooit gekend
het is gekoesterd en beschadigd
verlaten en bemind
maar het schikt zich naar de dromen
en verlangens van een kind
het is oud en wijs geworden
heeft alles overleefd
zet het liefst alle zeilen bij
weet wanneer er moet gereefd

te zwerven op het water

toen ik nog een kind was
met het waterland vergroeid
zeilde ik naar verre kusten
onnozel, ongemoeid
maar het spelend kind van toen
is verdwenen in de tijd
nu bewaak ik alle uren
van de middag die verglijdt
de zee van zorgeloosheid
waar ik eens verbeelding ving
is nu een herinnering

met de wind in m'n haren
naar de verre verten varen
tot ik de tijd vergeet
te zwerven op het water
en dromen van de zee.
het zorgeloze zingen
de nutteloze dingen
de tijd niet meer besteed
te zwerven op het water...

Daarom bouw ik maar een kleine 'ark'.

Cd's worden straks niet of nauwelijks meer gekocht of 'gedraaid'. Er zal zonder twijfel, zoals van mijn boeken, een exemplaar worden bewaard in de Provinciale Archieven. Daar worden ze misschien wel opgevraagd door een wetenschapper, voor een (Engelstalige) dissertatie over een cultuur die verdween. Voor nu moet ik iets anders bedenken.

Allereerst voor mijn nalatenschap als '*Liedermacher*', '*singer-song-writer*', '*troubadour*'. (er is niet een eigen Fries- of Nederlandstalig woord voor). Op mijn *site* (benniehuisman.nl) is er een nieuwe bladzij voor gereserveerd: *mijn liedjes*. Daar staat een plaatje van een 'album': *Wetterlân*. En ook een van '*Waterland*'. Klik er op er opent zich een PDF met daarin de teksten van mijn liedjes, met achtergrondverhalen. Wil je een liedje beluisteren: klik op de titel. *Simple comme ça...*

Op termijn komen er meer 'albums' met liedjes.

Aan de opnames van die liedjes hebben meerdere 'rechthebbenden' meegewerkt. Omdat ik hoor bij de nog altijd groeiende groep 'weeskinderen van Omrop Fryslân' zal de opbrengst voor hen de laatste jaren niet genoeg geweest zijn om er een ijsje van te kopen. Maar ik ken ze en bedenk wel een passende vergoeding.

Je moet wat.

'Po@dium' is een Persoonlijk Digitaal Magazine - dit is de 2e aflevering van 2021

En van een nieuwe serie, die de seizoenen volgt.

Reacties zijn altijd welkom: huisman.bennie@gmail.com

Wie op de verstuurlijst wil cq op toezending geen prijs stelt: laat het weten.

meer informatie: www.benniehuisman.nl